

Nr 295.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare kreditgivning till utlandet m. m.; given Stockholms slott den 27 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, *vissa frågor rörande ytterligare kreditgivning till utlandet m. m.*

I propositionen nr 139 angående statens kreditgivning till utlandet har, bland annat, å tilläggsstat II till årets riksstat äskats dels ett investeringsanslag till *Kreditgivning till utlandet för vissa löpande utgifter i Sverige* å 100 miljoner kronor, dels ett investeringsanslag till *Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete* å 500 miljoner kronor. Enligt vad som anföres i propositionen inrymmer det förra anslaget ett belopp å 85 miljoner kronor, som är fritt disponibelt för uppkommande behov, och det senare anslaget ett likaledes fritt belopp å 70 miljoner kronor. I propositionen förutsattes, att kre-

ditbehov utom ramen för de sålunda angivna fria beloppen i varje särskilt fall skola underställas riksdagens prövning.

Den snabba händelseutvecklingen efter tidpunkten för avlämnandet av ifrågavarande proposition gör det nödvändigt att redan nu i vissa hänseenden komplettera denna och modifiera de framlagda förslagen. Nya kreditbehov ha sålunda aktualiserats bland annat för Norges del. Och med avseende å andra länder kan det befinnas angeläget att ordna handels- och betalningsförhållandena inom sådan tid, att frågan om kreditunderlaget för handelsregleringarna icke — såsom tidigare avsetts — kan skjutas till riksdagens höstsession utan bör upptagas till behandling före sommaren.

Finansieringen av vissa norska utgifter i Sverige.

När propositionen nr 139 framlades, redovisades i denna krediter till Norge å sammanlagt 354,5 miljoner kronor. Särskilt omnämndes den s. k. återuppbyggnadskrediten å 200 miljoner kronor, vilken var avsedd att eventuellt förstärkas med 35 miljoner kronor för finansiering av vissa fartygsbyggen, samt den höstriksdagen 1944 underställda krediten å 100 miljoner kronor för täckning av kostnaderna för dels den egentliga flyktingverksamheten, dels polislägren och polisutbildningen. Utan specifikation inräknades vidare under olika huvudrubriker i propositionen dels en kredit å 15 miljoner kronor för norska legationens löpande utgifter i Sverige, dels en kredit å 4,5 miljoner kronor för bestridande av kostnader i samband med hemtagning av norska fångar i utlandet. Vid sidan av de olika, här angivna krediterna hade riksbanken till Norges banks förfogande ställt en valutakredit å 10 miljoner kronor. De sammanlagda kreditåtagandena till Norge vid tidpunkten för avlämnandet av nyssnämnda proposition uppgingo alltså till 364,5 miljoner kronor. Av det fritt disponibla beloppet å 85 miljoner kronor, som, enligt vad nyss framhållits, ingick i anslagsäskandet för kreditgivning för löpande utgifter i Sverige, var en viss del avsedd att användas för förstärkning av krediterna till Norge för löpande utgifter.

Vid de diskussioner som nyligen i Stockholm förts med norske finansministern har från norsk sida framställts önskemål om ytterligare bistånd vid finansieringen av olika utgifter i Sverige. Efter prövning av de norska behoven ha nya krediter ansetts böra ställas i utsikt. Därjämte har den svenska regeringen förklarat sig beredd att för vissa bestämda ändamål och på vissa villkor godkänna betalning från Norge i pund sterling.

Ifrågavarande nya norska krediter i kronor uppgå till 100 miljoner kronor. Hälften av detta belopp erfordras för förbättring av den norska försörjningen och för den egentliga flyktingverksamheten. Den andra hälften har avsetts för bestridande av kostnaderna för den fortsatta polisutbildningen. Förstnämnda belopp å 50 miljoner kronor torde böra erhålla karaktären av en förstärkning av flyktingkrediten å 100 miljoner kronor och täckes av det förut nämnda, fritt disponibla belopp å 85 miljoner kronor, som omfattas av

anslagsäskandet till kreditgivning för löpande utgifter. För de 50 miljoner kronor som avsetts för finansiering av ytterligare kostnader för polisutbildningen torde särskilda medel icke för närvarande behöva ställas till förfogande.

De pundlikvider som ansetts böra godtagas uppgå till ett värde i svenska kronor av sammanlagt högst 130 miljoner kronor. De avse dels att ersätta den tidigare omnämnda krediten på 35 miljoner kronor för vissa fartygsbyggen samt att täcka jämväl ytterligare kostnader för samma ändamål, dels att finansiera viss del av polisutgifterna. Hälften av det belopp i pund som överföres för betalning av fartygsbeställningarna skall efter fem år få konverteras i ett norskt statslån i svenska kronor. Varven skola bära viss del av risken för ifrågavarande pundbetalning. Med hänsyn till den speciella konstruktionen av pundlikviderna och de särpräglade sammanhang i vilka de ingå får betalningssättet icke någon prejudicerande verkan. Från svensk sida måste det betraktas som en särskild form av kreditgivning till Norge. Denna kreditgivning täckes av redan äskade finansfullmakter.

Genom de olika transaktioner för vilka nu senast redogjorts skulle kreditåtagandena till Norge bringas upp till ett sammanlagt belopp av $(364,5 - 35 + 100 + 130 =)$ 559,5 miljoner kronor. När någon särskild medelsanvisning utöver redan äskade belopp icke för närvarande ansetts påkallad sammanhänger detta med att ovisshet råder om den utsträckning, i vilken kreditförstärkningen kan komma att utnyttjas. Med hänsyn till att kreditåtagandena sålunda eventuellt senare kunna föranleda behov av anslagsförstärkning har det ansetts lämpligt att redovisa dem i detta sammanhang.

Finansieringen av kortfristiga betalningsöverskott i förhållande till vissa länder.

Under de finans- och handelsförhandlingar som pågå med Belgien och inom en snar framtid skola upptagas med Frankrike måste övervägas att utjämna betalningarna genom en viss kreditgivning från svensk sida. Uppkommande kreditbehov äro av övervägande kommersiell natur och en snar utjämning genom ökad export till Sverige eller transferering av likvid i guld respektive fria valutor torde vara att motse. Emellertid synes det lämpligt att även finansieringen av ifrågavarande krediter sker inom ramen av anslaget till internationellt återuppbyggnadsarbete.

I propositionen nr 139 har nämnts, att Finland av återuppbyggnadsmedel erhållit en kredit på 150 miljoner kronor. Denna kredit kan under vissa förutsättningar komma att utökas med ett mindre belopp. För att utjämna de betalningsdifferenser under innevarande kalenderår, som äro att motse på grund av att de finska leveranserna av till Sverige utlovade varor väntas kunna komma till stånd först någon tid efter de svenska leveranserna till Finland, har vidare riksbanken inom ramen av ett maximibelopp av 31,5 miljoner kronor ordnat ett särskilt förskotts-förfarande. Förskotten skola vid årsskiftet

vara avvecklade genom att balans nåtts i det varuutbyte, som faller utom ramen för den medgivna krediten å 150 miljoner kronor. I den mån Finlands handel västeröver kommer i gång, torde Finland i utbyte för sin export erhålla ytterligare varor respektive fria valutor, som möjliggöra inköp i Sverige utöver vad återuppbyggnadskrediten och sistnämnda förskottsförfarande tillåta. En viss utvidgning av förskottsförfarandet synes därför möjlig och lämplig. Då emellertid omedelbar varutäckning icke föreligger för en sådan utvidgning, torde den förutsätta, att staten av återuppbyggnadsanslaget ställer för ändamålet erforderliga medel till riksbankens förfogande.

Av det belopp som i propositionen nr 139 äskats för internationellt återuppbyggnadsarbete äro 70 miljoner kronor enligt vad som tidigare framhållits fritt disponibla. 75 miljoner kronor reserverades vid anslagsberäkningen för de belgiska behoven. Genom nyssnämnda pundbetalning för de norska fartygsbeställningarna frigöras vidare 35 miljoner kronor. För Belgiens och övriga länders behov stå alltså sammanlagt ($70 + 75 + 35 =$) 180 miljoner kronor till förfogande inom ramen av de redan äskade anslagen. Detta belopp torde lämna utrymme för den här diskuterade kreditgivningen till Belgien, Finland och Frankrike. Den lämnar dock ingen marginal för de ytterligare behov som torde föreligga för exempelvis Danmarks del eller för de krediter som kunna bli erforderliga i samband med handelsförhandlingar med andra länder än de här nämnda.

Ytterligare kreditbehov för återuppbyggnadsändamål m. m.

Jag har redan framhållit, att den snabba händelseutvecklingen gör det sannolikt, att handels- och betalningsförhållandena gentemot olika länder kunna komma upp till prövning tidigare än förut beräknats och att vissa kreditfrågor som i propositionen nr 139 skötos på framtiden därför böra bli föremål för behandling redan nu.

Givetvis är det mycket svårt att bedöma, hur stora kreditbehov som kunna aktualiseras vid förhandlingar under den närmaste framtiden, men om man anser sig böra bereda utrymme både för rena hjälpleveranser på kreditbasis och för kommersiella krediter av den typ, som nyss diskuterats, torde försiktigheten bjuda, att man reserverar åtminstone 450 miljoner kronor för ändamålet; närmare uppgifter rörande beräkningsgrunderna torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott. Då de medel som redan äskats för återuppbyggnadskrediter icke lämna någon marginal för här ifrågavarande kreditgivning, måste därför det tidigare äskandet nu höjas med nämnda belopp.

Såväl de förut behandlade krediterna till Belgien och Frankrike som vissa av de krediter, som kunna komma att inrynnas inom den förordade anslagsförstärkningen med 450 miljoner kronor, aktualisera ett principiellt problem, som i detta sammanhang bör upptagas till diskussion. Krediterna i fråga ingå såsom led i betalningsöverenskommelser, som i sin tur utgöra den finansiella förutsättningen för genomförandet av handelsavtal. Oavsett den fullmakt att

lämna vissa krediter, som riksdagens medelsanvisning innebär, och ehuru dessa handelsöverenskommelser blott ha karaktären av temporära regleringar av det bilaterala varuutbytet på kontingentbasis, torde de i viss utsträckning vara av sådan vikt, att § 12 regeringsformen bör vinna tillämpning. Under rådande extraordinära förhållanden kan det emellertid vara förbundet med ekonomiska olägenheter av stundom betydande mått att göra överenskommelserna beroende av riksdagens godkännande. Detta betingas främst av att en omedelbar uppgörelse kan utgöra förutsättningen för att varuhandeln skall komma i gång utan dröjsmål. Det kan emellertid även förhandlingstekniskt vara ogynnsamt att icke kunna träffa uppgörelse utan förbehåll eller att betinga sig rätt att offentliggöra avtalens detaljinnehåll. Erfarenheterna under vintern ha varit ägnade att understryka betydelsen av dessa förhållanden.

Vad särskilt de nu aktuella förhandlingarna beträffar, är det sannolikt, att dessa i flera fall kunna leda till resultat under sommaren, då riksdagen icke sammanträder och kan pröva de träffade överenskommelserna. Genom dessa kan emellertid omedelbar import av för vår försörjning väsentliga varor komma att möjliggöras och tillfällen beredas svenska exportindustrier att ånyo komma in på gamla marknader. Överenskommelserna bilda också underlaget för Sveriges bidrag till återuppbyggnadsarbetet i olika hjälpbehövande länder. Särskilda skäl föreligga därför nu för att ifrågavarande överenskommelser skola få sättas i kraft utan att ett godkännande från riksdagens sida vid en höstsession avvaktas. Så kan ske med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket av nyssnämnda stadgande i regeringsformen och torde även böra få ske, för den händelse riksdagen icke riktar erinringar däremot, i den mån de med överenskommelserna förbundna kreditåtagandena rymmas inom ramen av anvisade anslag och praktiska skäl av här angiven art tala för omedelbara uppgörelser. Utnyttjas det här förordade förfaringssättet, bör redogörelse, så snart ske kan, i lämplig form lämnas riksdagen för de träffade överenskommelserna.

I propositionen nr 139 beräknades Sveriges sammanlagda internationella insats i gåvor och krediter intill utgången av nästa budgetår till i runt tal 2 500 miljoner kronor. I det föregående framlagda förslag innebära, att de tidigare äskade anslagen nu behöva ökas med 450 miljoner kronor. Då den föregående uppskattningen av den totala insatsen inrymde en marginal på 250 miljoner kronor, medföra de nya förslagen alltså, att insatsens beräknade omfattning nu bör angivas till i runt tal 2 700 miljoner kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer chefen för finansdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Kungl. Maj:ts proposition nr 295.

att, med ändring av vad i proposition nr 139 till innevarande års riksdag föreslagits, till *Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under Fonden för förlag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av kronor 950 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Folke Lyberg.